

LYSBILDE 1

Fylkesordfører Hildur Horn Øien:

BÆREKRAFTIG UTVIKLING OG PLANLEGGING UT FRA ET REGIONALT PERSPEKTIV

Målsettingen om en bærekraftig utvikling er den viktigste oppgaven på den politiske dagsorden. Den stiller krav til oss om hvordan vi skal legge opp samfunnsutviklingen framover: Selv om vi på kort sikt er opptatt av vekst og utvikling, må vi samtidig ivareta naturen omkring oss og hensynet til det globale miljøet. Slik sett er målet om en bærekraftig utvikling den viktigste premiss for våre handlinger lokalt, regionalt og nasjonalt. Utfordringene må løses i konkurranse med andre påtrengende oppgaver, i dilemmaet mellom vekst og vern. Det er derfor ingen tvil om at alle politikkområdene som er knyttet til en bærekraftig utvikling hører hjemme hos de folkevalgte organene.

Politikkområder

LYSBILDE 2

Hvilke er så de mest aktuelle politikkområdene i forhold til en bærekraftig utvikling?

- Globalt er utslipp av **klimagasser** en sentral oppgave.
- Regionalt og lokalt synes den viktigste utfordringen å være hvordan vi kan tilrettelegge et **utbyggingsmønster** som bidrar til å **begrense biltrafikken** og gjøre oss mindre avhengige av bilbruk.
- Sett ut fra en mer lokal/regional synsvinkel er det også spørsmålet om ivaretagelse av de viktige **naturområdene** – bl.a. Marka og strandområdene – som opptar oss. Dessuten føler vi et ansvar for **naturgrunnet** for matproduksjon og biologisk mangfold.

Frifylkeforsøket

I Akershus har fylkestinget hatt miljøverntiltak på dagsorden i nærmere 20 år. Det er særlig grunn til å peke på det **frifylkesforsøket** der vi **overtok fylkesmannens miljøvern**avdeling.

LYSBILDE 3

Dette var i perioden 1991-93. Erfaringene derfra var at fylkeskommunen kunne ivareta dette like godt som fylkesmannen. I tillegg fikk man miljøvern hensynene sterkere inn i de regionale planprosessene og på den politiske dagsorden. Dessverre munnet ikke forsøket ut i en reform *da*, men både Oppgavefordelingsutvalget og den oppfølgende Stortingsmeldingen gikk inn for å legge miljøvernansvaret til fylkeskommunene. Dette bør så absolutt komme med de nye, folkestyrte regionene.

Etter forsøket fortsatte fylkeskommunen med et betydelig miljøvernengasjement. Bl.a ble det vedtatt en fylkesdelplan for miljøvern i 1998 – Regional Agenda 21. Fokus ble rettet mot fire temaer der vi kunne gjøre en innsats på regionalt nivå:

- tiltak for bærekraftig produksjon og forbruk
- samordnet areal- og transportplanlegging
- biologisk mangfold/grunnlaget for matproduksjon
- miljøkvalitetene i og langs sjø og vassdrag.

Dette er temaer som fortsatt står sentralt på den politiske dagsorden.

LYSBILDE 4

Fellesnevneren for de miljøpolitiske målsetningene er en bevisst, langsiktig politikk for utbyggingsmønster, arealbruk og transportsystemer. Og det er på dette området at behovet er størst for geografisk og styringsmessig samordning. Det er vist i rapporten *Styringsutfordringer for Osloregionen* som ble utarbeidet i forbindelse med Hovedstadsmeldingen.

Erfaringene fra miljøvernforsøket og det seinere arbeidet med miljøvernspørsmålene ut fra en regionalpolitisk rolle, har gjort oss politisk bevisste på sammenhengen mellom bærekraftig utvikling og arealplanleggingen. Ut over i 1990-årene behandlet fylkestinget vårt flere regionale strategier for araldisponeringen i Akershus. Det ble vedtatt egne fylkesdelplaner for friluftsliv, landbruk, vannbruksplan og vannforsyning for Romerike.

Planforsøket

Erfaringene fra miljøvernforsøket ga oss også en klar bevissthet om at avveiningene mellom miljøhensynene og andre hensyn – først og fremst utbyggingstiltak – var et politisk ansvar. Fylkestinget vedtok derfor i 1995 å søke om et forsøk med ”samordnet regional planbehandling”.

LYSBILDE 5

Det innebar at fylkeskommunen fikk overført miljøverndepartementets myndighet til å avgjøre innsigelser i plansaker. Formålet var å prøve ut om en desentralisering av ansvaret for arealplanleggingen kunne gi

1. En mer effektiv og rasjonell planbehandling
2. Utnytte bedre den politiske kompetansen i fylkeskommunen

Erfaringene fra forsøksperioden var riktig så positive, og medvirket til bl.a. at først Oppgavefordelingsutvalget og etterpå Regjeringen i Stortingsmelding 31 (2000-01) gikk inn for en tilsvarende reform. Stortinget ga sin tilslutning til dette. Som kjent ble reformen stanset av Samarbeidsregjeringen (Bondevik II), men er nå på nytt aktuelt med den nye forvaltningsreformen.

Jeg er svært positiv til at de nye, folkestyrte regionene ligger an til å få tilført både de regionale miljøvernoppgavene og større ansvar for den regionale arealbruken. Begge deler er viktige for å kunne gi det regionale nivået et mer samlet ansvar for den regionale utviklingen.

Resultater av planforsøket

Hvilke elementer var sentrale i forsøket og hva slags erfaringer tok vi så med oss?

Ble det en mer rasjonell og effektiv planbehandling?

Ja. Når sakene kom inn til fylkeskommunen, ble det ganske raskt tatt stilling til når de kunne behandles i fylkestinget og dermed var det en påregnelighet i saksframdriften både for partene og for fylkekommunens administrasjon. Etter at sakene var ferdig behandlet i fylkestinget, var de dermed også avsluttet med mindre partene krevet å få den avgjort av Miljøverndepartementet.

Ble den politiske kompetansen utnyttet?

Ja. Jeg føler jeg meg overbevist om at behandlingen i et folkevalgt organ ga sakene en merverdi i form av gode løsninger og god legitimitet for de løsningene som ble valgt.

Av de momenter som ble trukket fram forut for forsøket var hvordan fylkeskommunen skulle håndtere sin rolle som avgjørelsesmyndighet, samtidig som den kunne fremme innsigelser ut fra sin rolle som kulturvernmyndighet, som regional planmyndighet og som ansvarlig for fylkesplanleggingen.

LYSBILDE 6

Det ble ivaretatt ved at det var *fylkestinget* som behandlet sakene i forsøket, mens *fylkesutvalget* eventuelt fremmet innsigelse til plansakene.

Det ble også gjort et skille administrativt: Sakene i forsøket ble forberedt av en egen saksbehandler direkte knyttet til fylkesrådmannen. Derimot var det plan- og miljøvern avdelingen og kulturetaten som hadde den løpende vurderingen av kommunenes planarbeid og som samarbeidet med kommunene og statlige sektormyndigheter om det løpende planarbeidet.

Ved uenighet gikk sakene fremdeles til mekling hos fylkesmannen.

LYSBILDE 7

Det viste seg at dette etter hvert fikk mindre betydning fordi aktørene naturlig nok ønsket å komme i direkte dialog med de som skulle treffe avgjørelsen. Fylkestinget oppnevnte et eget utvalg som var på befaring og hadde møter med partene før saken ble ferdig behandlet av fylkerådmannen. Dette gjorde det mulig med en dialog og gjorde det lettere å finne fram til løsninger under veis.

Etter at fylkesrådmannen la fram innstillingen, og sakene ble sendt fylkesutvalg og fylkesting, hadde aktørene ytterligere tid på seg til å ta kontakt med de folkevalgte og redegjøre for sitt syn i forhold til fylkesrådmannens framstilling og konklusjoner. Dette ga det hele et åpent preg og inviterte til prosesser i det offentlige rom. Denne åpne prosessen var nok en viktig årsak til at kommunene etter hvert inntok en positiv holdning til forsøket. Noe som bidro til å gi forsøket legitimitet

Ankemulighet

Anke til Miljøvedepartementet var fremdeles mulig

- hvis de statlige aktørene mente dette var nødvendig for å ivareta viktige nasjonale interesser – eller
- hvis kommunene mente kommunale hensyn ikke var tilstrekkelig ivaretatt.

Dette forbeholdet var antakelig påkrevet for å få forsøket på plass, og ble benyttet av statlige sektormyndigheter i noen saker. Inntrykket generelt er nok at de statlige aktørene var litt tilbakeholdende med anke av respekt for forsøkets intensjon. Behovet for en slik ordning kan diskuteres. Skal en regional avgjørelsesmyndighet være reell, må muligheter for ”omkamp” være svært begrenset.

Det har vært foreslått at departementet i stedet for en ankemulighet, kunne innkalle de planer der man mener nasjonale eller lokale interesser bør vurderes nærmere. Antakelig ville dette være en grei ordning og departementet ville i så fall være den som avgjorde ”terskelhøyden” for omkamp.

Evaluering

Forsøket ble grundig evaluert, bl.a. av NIBR. Evalueringen viste at forsøket ga reslutater i tråd med forventningene, og stort sett til fordel for de berørte partene.

LYSBILDE 8

- Det skjedde en effektivisering i form av at sakene hadde kortere vei til endelig vedtak av planene.
- Forsøket innebar på enkelte måter en mer rasjonell arbeids- og ansvarsdeling mellom de enkelte instansene.
- Videre bidro den regionale samordningen til en mer rasjonell konflikthåndtering, bl.a. gjennom politisk kontakt.

Fylkeskommunen viste seg godt i stand til å forvalte ansvaret med sluttbehandling av innsigelsessaker.

Da forsøket startet var det stor skepsis blant ulike instanser. Ved forsøkets slutt sa imidlertid 9 av 13 kommuner seg helt eller delvis enige i at fylkeskommunen burde ha denne myndigheten. Blant lederne i regional stat var oppfatningen derimot helt annerledes. Her var 27 av 34 helt eller delvis uenig i at fylkeskommunen burde ha en slik avgjørelsesmyndighet.

Villaen til Røkke

Det er ved en slik anledning som dette neppe mulig å komme utenom en kommentar til Kjell Inge Røkkes dispensasjonssøknad om å bygge seg hus på Konglungen i Asker.

LYSBILDE 9

LYSBILDE 10

Den bærer i seg en rekke ulike momenter og tydeliggjør på sitt vis dilemmaene i lokalpolitikken og i forholdet mellom lokalt og regionalt/nasjonalt nivå.

Konglungen ligger i Oslofjorden innenfor Drøbaksundet og er i seg selv en perle med tett gammel trehusbebyggelse med sterke kulturverninteresser

knyttet til seg. Et særdeles attraktivt, lite boligområde. Resten av halvøya har betydelige naturkvaliteter der mindre områder allerede er vernet, og det arbeides med verneplan for ytterligere områder. Det er også knyttet betydelige frilftsinteresser til halvøya. Disponeringen av Konglungen-halvøya har vært et sentralt element i Askers kommuneplanlegging i mange år og bl.a. etter påtrykk fra fylkeskommunen og fylkesmannen ble det for 2-3 år siden satte i gang arbeid med en reguleringsplan for å avveie de ulike hensyn, inkl. utbyggingsinteressene. Planarbeidet er kommet langt, og forslag til reguleringsplan var tenkt lagt ut til offentlig ettersyn om ikke så lenge.

Søknaden fra Røkke gikk ut på å erstatte et par eldre hus med et temmelig stort boliganlegg. Bygningsrådet i Asker aksepterte utbyggingen som en dispensasjonsak hvilket fylkeskommunen som regional planmyndighet mente ikke var riktig så lenge det pågikk arbeid med en reguleringsplan. Hensynet til medvirkning i planarbeidet for allmennheten, organisasjoner, lokalbefolkning og ulike fagmyndigheter innen bl.a. kulturvern, miljøvern osv., gjorde at man burde avvente endelig reguleringsplan før det ble gitt byggetillatelse. Det kunne jo hende at byggeprosjektet måtte tilpasses føringer i reguleringsbestemmelsene.

Fylkesmannen avviste fylkeskommunens klage på vedtaket i Asker bygningsråd, men så grep miljøvernministeren inn og godtok klagen.

Hva illustrerer så denne saken? Etter min mening viser den at i avveiningen mellom den enkeltes og fellesskapets interesser, må hensynet til nasjonale og regionale rammer gå foran. Avklaring av ulike hensyn må skje i en åpen prosess mellom de ulike interessene slik Plan- og bygningsloven forutsetter. **Det regionale politiske nivået vil etter min mening være best egnet til å fortolke nasjonale føringer og ivareta balansen mellom lokale og overordnede hensyn.** Jeg regner med at når Asker endelig vedtar reguleringsplanen, vil alle slike hensyn være avklart. Da er tiden inne for Røkke til å vurdere på hvilken måte han kan tilpasse sitt prosjekt.

Klima- og energistrategi

Jeg innledet med å ta utgangspunkt i utslipp av klimagasser som en miljøpolitisk utfordring, også for det regionale og lokale nivået. Jeg synes ikke jeg helt kan avslutte uten å trekke fram innsatsen som hele tiden

gjøres for å **begrense veksten i utslipp av klimagasser** – først og fremst CO₂.

LYSBILDE 11

Dette er en innsats som gjøres med basis både i **langsiktig arealplanlegging** og i arbeidet med **transportsystemene**. Sammen med Oslo kommune og Buskerud fylkeskommune laget vi i 2001 en *Klima og energistrategi for Osloregionen* som nettopp pekte på transportsektoren som den vesentligste bidragsyteren til klimagassutslippene.

Både i selve fylkesplanen og i delplaner arbeider vi sammen med kommunene for å utvikle et utbyggingsmønster som skal gi et bedre grunnlag for kollektivtrafikken - helst på bane - og mer kompakte lokalsamfunn som krever mindre lokalt transportarbeid. Skal Osloregionen kunne gi sitt bidrag til en bærekraftig utvikling, må det skje med vekt på et flerkjernet utbyggingsmønster, en balansert utvikling mellom kjerner og bysamfunn og med et effektivt jernbanenett. I oppfølgingen av en slik langsiktig utbyggingspolitikk trengs en avveining mellom lokale og regionale interesser der regionens folkevalgte organer bør spille en sentral og avgjørende rolle.

Jeg må også nevne arbeidet med en ny Oslopakke, som nå er inne i en avsluttende fase. Det som synes klart så langt, er at en brukerfinansiering skal gi grunnlag for styrking av kollektivtrafikken og et bedre og mer miljøtilpasset hovedvegssystem. Både bilister og kollektivtrafikanter må bidra i denne finansieringen.

Region med styringskraft

Når de nye folkestyrte regionene overtar i 2010, håper jeg dette blir en forvaltningsreform med nødvendig styringskraft. Vi trenger en ny region med evne til å stå for nødvendig samordning av de viktige elementene i arealpolitikken og samfunnsutviklingen. De nye regionene må få størrelse, oppgaver og myndighet som gjør dem til viktige aktører for samfunnsutbyggingen. Den overordnede og langsiktige planleggingen for arealbruken er et område der det regionale nivået kan gjøre en god jobb.